

Punkt 2
Rådsmødet den 25. november 2009

16-11-2009
4/0120-8901-1067
/tbh/kb

**Brancheforeningen for Vask og Tekstiludlejnings
udsendelse af omkostningsindeks for industrielle
vaskerier**

Indholdsfortegnelse

Indholdsfortegnelse	1
1. Resumé	2
2. Afgørelse	4
2.1. Tilsagn	4
3. Sagsfremstilling	5
3.1. Indledning	5
3.2. Virksomhederne	6
3.2.1. Brancheforeningen for Vask og Tekstiludlejning	6
3.2.2. DI Service	7
3.2.3. Teknologisk Institut	7
3.3. Markedsbeskrivelse	8
3.3.1. Generelt om markedet for industrielle vaskerier og tekstiludlejning	8
3.4. Informationsudvekslingen	10
3.4.1. Omkostningsindekset	10
3.4.2. Omkostningsindeks-udvalget	15
3.5. Høringssvar	15
4. Vurdering	16
4.1. Markedsafgrænsning	16
4.1.1. Det relevante produktmarked	16
4.1.2. Det relevante geografiske marked	18
4.1.3. Konklusion vedr. markedsafgrænsning	19
4.2. Samhandelspåvirkning	19
4.3. Bagatelgrænsen i konkurrencelovens § 7	20
4.4. Konkurrencelovens § 6	21
4.4.1. Virksomhedsbegrebet	21
4.4.2. Aftale, vedtagelse eller samordnet praksis	22
4.4.3. Konkurrencebegrænsning	23
4.4.3.1 BVT's udsendelse af omkostningsindekset	24
4.4.3.2 Omkostningsindeks-udvalget	30
4.4.3.3. Konklusion vedrørende Konkurrencestyrelsens betæneligheder ved omkostningsindekset og udvalget	31
4.4.4 Mærkbar konkurrencebegrænsning	31
4.4.5. Konklusion vedrørende konkurrencelovens § 6	32

KONKURRENCESTYRELSEN

**ØKONOMI- OG
ERHVERVS MINISTERIET**

4.5. BVT's tilsagn	33
4.5.1. Vurdering af BVT's tilsagn.....	34
4.6. Samlet vurdering og konklusion	35

1. Resumé

1. Denne sag handler om en informationsudveksling mellem deltagerne i Brancheforeningen for Vask og Tekstiludlejning (i det følgende BVT), idet BVT har udsendt et omkostningsindeks til sine medlemmer. De informationer, der udveksles, er procentuelle stigninger i de væsentligste omkostningsposter for industrielle vaskerier. Teknologisk Institut indsamler og bearbejder oplysninger om omkostningsstigninger og sender de beregnede indeks til BVT, som halvårligt videreformidler dem til medlemmerne. Herudover er der i BVT's regi nedsat et særligt udvalg bestående af repræsentanter fra medlemsvirksomhederne, sekretæren for brancheforeningen og en konsulent fra Teknologisk Institut, der forud for udgivelsen af det halvårlige indeks mødes og vurderer, hvordan vægtingen af de enkelte omkostningskategorier bør være.

2. I 2008 overtog DI Service administrationen af BVT. DI Service anmodede Konkurrencestyrelsen om at vurdere, hvorvidt det pågældende indeks er i overensstemmelse med konkurrenceloven.

3. Der udarbejdes to særskilte omkostningsindeks. Det ene for vaskerier med udlejningstekstiler og det andet for vaskerier uden udlejningstekstiler. Der er dog ingen forskel i opbygningen af de to indeks. I begge tilfælde oplyses virksomhederne om:

- Den beregnede procentuelle stigning siden sidste opgørelse i de vigtigste omkostningsposter for industrielle vaskerier. Disse poster udgøres af udlejningstekstiler, vaskekemikalier, vand/afledning, energiomkostninger, direkte løn (medarbejdere i produktionen), transportomkostninger, maskinvedligeholdelse, indirekte løn (øvrige medarbejdere), øvrige omkostninger (salg, administration, bygninger, miljø, APV, o.a.) og finansielle omkostninger.
- Den samlede procentuelle omkostningsstigning siden sidste opgørelse.

4. Omkostningsopgørelserne beregnes og udsendes to gange årligt i marts og september måned.

5. Konkurrencestyrelsen har som følge af henvendelsen fra DI Service foretaget en indledende undersøgelse af informationsudvekslingen.

6. Det er styrelsens umiddelbare vurdering, at det relevante marked i sagen er henholdsvis det danske marked for vaskeri- og renseriydelser og det danske marked for tekstiludlejning. BVT's medlemmer tegner sig på begge markeder for en meget stor andel på omkring 90 pct.

7. Det er desuden Konkurrencestyrelsens umiddelbare vurdering, at BVT's udsendelse af omkostningsindekset, herunder informationsudvekslingen i omkostningsindeks-udvalget kan være egnet til at samordne prispolitikken hos virksomhederne på markedet og dermed vil kunne udgøre en begrænsning af konkurrencen i strid med konkurrencelovens § 6, stk. 1, jf. stk. 3.

8. Det skyldes dels, at medlemmerne af BVT aktivt medvirker til fastsættelsen af, hvordan de enkelte omkostningskategorier skal vægtes, dels at udarbejdelsen af indekset indgår som et led i BVT's servicering af sine medlemmer, hvormed de udmeldte omkostningsstigninger samt vægtningen heraf kan komme til at fremstå som en anbefaling fra organisationen om, hvordan medlemsvirksomhederne med rimelighed kan justere deres priser – og ikke blot som en objektiv reference, beregnet af en neutral institution.

9. BVT har imidlertid – efter drøftelser med Konkurrencestyrelsen – afgivet en række tilsagn, der i det hele imødekommer de konkurrenceretlige betænkeligheder, og Konkurrencestyrelsen har derfor ikke fundet det fornødent at foretage de nødvendige analyser til endelig fastlæggelse af, hvordan det relevante marked skal afgrænses, og om informationsudvekslingen konkret har haft til formål eller følge at begrænse konkurrencen.

10. Med tilsagnene nedlægges det særlige omkostningsindeks-udvalg, og dermed ophører den mulige samordning af vaskeriernes forretningsmæssige adfærd, der følger af medlemmernes involvering i udarbejdelsen af indekset. Desuden ophører BVT med som organisation at finansiere eller på anden måde at engagere sig i udarbejdelsen og udsendelsen af evt. fremtidige indeks, hvormed den mulige virkning i form af "prisvejledning" fra organisationens side fjernes.

11. Ved vurderingen af, om sagen skal afsluttes med tilsagn på trods af, at styrelsens indledende undersøgelse har vist, at informationsudvekslingen giver anledning til konkurrenceretlige betænkeligheder, er der lagt vægt på en helhedsbedømmelse af flere forhold.

12. *For det første* er en tilsagnsløsning ressourcebesparende for Konkurrencestyrelsen. Konkurrencestyrelsen vil spare ressourcer blandt andet ved ikke at skulle foretage en endelig markedsafgrænsning, og ved ikke at skulle tage endelig stilling til spørgsmålet, om informationsudvekslingen på de berørte markeder har til formål eller til følge at begrænse konkurrencen.

13. *For det andet* medfører tilsagnsløsningen, at der opnås et resultat, der har samme effekt på konkurrencen, som hvis der var gennemført en omfattende og udførlig begrundet undersøgelse af omkostningsindekset, som måtte vise, at der var grundlag for et påbud for tilsidesættelse af forbuddet i konkurrencelovens § 6, stk. 1, jf. stk. 3.

14. *For det tredje* er omkostningsindekset oprindeligt initieret af de offentlige myndigheder, og DI Service har selv henvendt sig til Konkurrencestyrelsen, efter de overtog administrationen af BVT og blev bekendt med omkostningsindekset, med henblik på at få en vurdering af lovligheden.

15. *For det fjerde* fremkom DI Service på et tidligt tidspunkt i sagen med tilsagn, som fuldt ud imødegik de konkurrenceretlige betænkeligheder, som Konkurrencestyrelsen havde.

16. I øvrigt ophørte DI Service med at afholde møder i omkostningsindeks-udvalget, umiddelbart efter Konkurrencestyrelsen havde tilkendegivet sine betænkeligheder omkring udvalget.

2. Afgørelse

17. Det meddeles BVT,

- at de af BVT afgivne tilsagn imødekommer Konkurrencerådets betænkeligheder i forhold til en mulig overtrædelse af konkurrencelovens § 6 i form af en ulovlig informationsudveksling,
- at de afgivne tilsagn gøres bindende fra og med den 25. november 2009, jf. konkurrenceloven § 16 a,
- at BVT senest den 4. januar 2010 skal indsende en bekræftelse til Konkurrencestyrelsen på, at de afgivne tilsagn er blevet gennemført.

2.1. Tilsagn

18. BVT afgiver følgende tilsagn:

Det konkrete tilsagn er som følger:

Definition: Ved Omkostningsindeks forstås et indeks der udarbejdes halvårligt og som viser den procentuelle udvikling i forhold til sidste indeks i følgende omkostninger: Udlejningstekstiler, vaskekemikalier, vand/afledning, energiomkostninger,

*direkte løn (medarbejdere i produktion), transportomkostninger, maskinvedligeholdelse, indirekte løn (øvrige medarbejder), øvrige omkostninger (salg, administration, bygninger, miljø, APV o.a.) samt finansielle omkostninger og væg-
tet i forhold til hinanden.*

I henhold til Konkurrencelovens § 16 a påtager Brancheforeningen for Vask og Tekstiludlejning (herefter "BVT") sig følgende i relation til Omkostningsindekset:

- *BVT forpligter sig til ikke længere at offentliggøre Omkostningsindekset på sin hjemmeside eller distribuere det til sine medlemmer eller andre.*
- *BVT forpligter sig til at ophøre med – i samarbejde med Teknologisk Institut eller på anden måde – at engagere sig i udarbejdelsen af fremtidige omkostningsindeks.*
- *BVT forpligter sig til at nedlægge det særlige ”omkostningsindeks-udvalg”, og til at afstå fra enhver form for fremtidig inddragelse af medlemmerne i fora af tilsvarende karakter.*

Dette tilsagn vedrører alene udarbejdelsen af Omkostningsindekset til brug for regulering af priserne i kontrakter og berører ikke øvrige opgaver Teknologisk Institut udfører af relevans for BVT og vaskeribranchen, herunder forskning og udvikling inden for vaskeri- og renseriområdet.

Tilsagnet gælder fra 25. november 2009 og fremover. Tilsagnet kan dog gøres til genstand for fornyet vurdering, såfremt markedsforhold eller retspraksis vedrørende brancheorganisationers informationsudveksling ændrer sig.

3. Sagsfremstilling

3.1. Indledning

19. DI Service rettede i september 2008 på vegne af BVT henvendelse til Konkurrencestyrelsen for at få vurderet, hvorvidt et indeks for omkostningsstigning for industrielle vaskerier, som BVT får udarbejdet af Teknologisk Institut, er i overensstemmelse med konkurrenceloven.

20. Omkostningsindekset har eksisteret siden 1960'erne og blev oprindeligt udarbejdet på initiativ fra offentlige myndigheder og offentlige vaskerier, der ønskede at få klarhed over, hvilke omkostninger der var forbundet

med industriel vaskeridrift, så man derigennem kunne få et relevant grundlag for prisreguleringen.

21. I 1970'erne overtog BVT finansieringen af omkostningsindekset, og opgaven blev efterfølgende overdraget til DI Service, da DI Service i maj 2008 overtog sekretariatsfunktionen for BVT.

22. Der udarbejdes to særskilte omkostningsindeks. Det ene for vaskerier med udlejningstekstiler og det andet for vaskerier uden udlejningstekstiler. Der er dog ingen forskel i opbygningen af de to indeks. I begge tilfælde oplyses virksomhederne om:

- Den beregnede procentuelle stigning siden sidste opgørelse i de vigtigste omkostningsposter for industrielle vaskerier. Disse poster udgøres af udlejningstekstiler, vaskekemikalier, vand/afledning, energiomkostninger, direkte løn (medarbejdere i produktionen), transportomkostninger, maskinvedligeholdelse, indirekte løn (øvrige medarbejdere), øvrige omkostninger (salg, administration, bygninger, miljø, APV, o.a.) og finansielle omkostninger.
- Den samlede procentuelle omkostningsstigning siden sidste opgørelse.

23. Omkostningsopgørelserne beregnes og udsendes to gange årligt i marts og september måned.

24. Det er Teknologisk Institut, der står for omkostningsopgørelsen. Men herudover er der i brancheorganisationens regi nedsat et særligt udvalg bestående af repræsentanter fra medlemsvirksomhederne, sekretæren for brancheforeningen og en konsulent fra Teknologisk Institut, der forud for udgivelsen af det reviderede indeks mødes og vurderer, hvordan vægtningen af de enkelte omkostningskategorier bør være.

25. Efter drøftelser med Konkurrencestyrelsen har BVT imidlertid indstillet denne mødeaktivitet og tilbudt at afgive en række tilsagn til imødegåelse af styrelsens betænkeligheder i forhold til omkostningsindekset (jf. gennemgangen i afsnit 4.4-4.5).

3.2. Virksomhederne

3.2.1. Brancheforeningen for Vask og Tekstiludlejning

26. BVT er brancheforening for industrielle vaskerier og dertil nært knyttet industri. BVT var tidligere en sektion under HTS, men hører i dag til under Dansk Industris servicesektion, DI Service.

27. BVT's vedtægtsbestemte formål er bl.a. (og i lighed med stort set alle brancheorganisationer) at varetage medlemmernes interesse i branche-

mæssige anliggender samt at skabe og vedligeholde et godt omdømme af branchen i offentligheden.

28. I henhold til BVT's vedtægter optager foreningen medlemmer, der er erhvervsvaskerier, herunder rensierier og farverier og dertil svarende virksomheder. Der stilles i vedtægterne ikke krav om, at medlemmerne skal have hjemsted i Danmark.

29. I 2008 var der ca. 100 vaskerivirksomheder i Danmark¹. Pr. 29. maj 2009 var 19 private og 6 offentligt ejede vaskerier medlem af BVT.² De virksomheder, der er organiseret i BVT er primært store og mellemstore virksomheder, fx hører de to største industrielle vaskerier på det danske marked, Berendsen Tekstil Service A/S og De Forenede Dampvaskerier A/S, til blandt BVT's medlemskreds.

3.2.2. DI Service

30. DI Service er et branchefællesskab under Dansk Industri, der arbejder for at styrke serviceindustrien samt den enkelte servicevirksomhed i det danske erhvervsliv. DI Services branchefællesskab omfatter rengøring og andre serviceerhverv, vask og tekstiludlejning, vikarbranchen samt vagt og sikring.

31. DI Service overtog den 30. april 2008 sekretariatsfunktionen for BVT som et led i sammenlægningen mellem HTS og Dansk Industri.

32. Efter sammenlægningen varetager DI Service bl.a. erhvervs- og branchepolitiske opgaver for BVT's medlemmer, herunder rådgivning om personalejura og andre forhold, som er relateret til vaskeribranchen, såsom arbejdsmiljø, miljø, udbud, uddannelse, transport, rekruttering, integration og fastholdelse.

3.2.3. Teknologisk Institut

33. Teknologisk Institut er en selvejende og almennyttig institution, der beskæftiger sig med at udvikle, anvende og formidle forsknings- og teknologibaseret viden til erhvervslivet samt at gennemføre rådgivnings- og standardiseringsaktiviteter.

34. Teknologisk Institut er af Videnskabsministeriet godkendt som et Godkendt Teknologisk Serviceinstitut (GTS). Som GTS-virksomhed har Teknologisk Institut indgået en tre-årig resultatkontrakt med Videnskabsmi-

¹ Jf. tal fra KOB og fra Danmarks Statistik, firmastatistikken, www.statistikbanken.FIKS1, Nacebranche 96 01 10 "Erhvervs- og institutionsvaskerier"

² Herudover er 12 maskin-, tekstil-, og kemileverandører til industrielle vaskerier organiseret i BVT, der således har i alt 37 medlemmer.

nisteriet om opbygning, udvikling og formidling af ny viden inden for nanoteknologi, effektiv teknologioverførsel til små og mellemstore virksomheder og brugerdreven innovation i fødevarersektoren.

35. Det fremgår af Teknologisk Instituts årsberetning 2008, at resultatkontraktaktiviteter udgjorde 11 pct. af den samlede omsætning. De resterende 89 pct. af omsætningen stammer fra danske og internationale erhvervs-kunder samt organisationer og offentlige kunder.

36. Teknologisk Institut er aktiv på markedet for forsknings- og udviklingsaktiviteter, teknologiske serviceydelser såsom laboratorietest, certificering, rådgivning, uddannelse og netværksaktiviteter³. Endvidere indsamler og bearbejder Teknologisk Institut på bestilling oplysninger vedrørende de brancher, som Institutet har et særligt kendskab til, hvorefter oplysningerne bliver sendt til ordregiveren i bearbejdet form.

3.3. Markedsbeskrivelse

3.3.1. Generelt om markedet for industrielle vaskerier og tekstiludlejning

37. Virksomhederne på markederne for industrielle vaskerier og tekstiludlejning varetager vaskeri- og renseriydelser, der for de større virksomheders vedkommende kombineres med tilbud om udlejning af én eller flere produktgrupper (beklædning, linned og dækketøj samt måtter og mopper). Ved sådanne aftaler står vaskerierne for både afhentning, udbringning og vedligeholdelse af tekstilerne.⁴

38. Nogle vaskerier – hovedsageligt de større – udbyder mange former for serviceydelser, herunder specialfunktioner som fx behandling af vasketøj fra hospitaler og virksomheder, hvor der stilles specifikke krav til hygiejnen, og dermed til håndteringen af vasketøjet.

39. Der stilles således varierende krav til håndteringen af de forskellige kategorier af tekstiler. Det betyder, at de industrielle vaskerier skal leve op til en række ISO-standarder, hvor der bl.a. er opstillet kriterier for vaskeriernes indretning, maskiner, særlige miljøkrav osv.

40. Som nævnt var der i 2008 ca. 100 vaskerivirksomheder i Danmark, og ifølge offentligt tilgængelige oplysninger skønnes den samlede omsætning i 2008 at have ligget på 3-3,5 mia. kr.⁵ Tallet er dog forbundet med en

³ <http://www.teknologisk.dk/5374>

⁴ Analyse af vaskeribranchen september 2006 udarbejdet af Serviceerhvervenes Efteruddannelsesudvalg

⁵ Beregnet på baggrund af tal fra KOB, Danmarks Statistik, BVT samt virksomhedernes egne hjemmesider.

vis usikkerhed, bl.a. fordi især de største virksomheder har et meget bredt forretningsområde, der kan omfatte andre aktiviteter end "vaskeri og tekstiludlejning".

41. Selv om der findes et relativt stort antal virksomheder på markedet, har de to største virksomheder en sådan andel, at der må siges at være tale om en branche, der er præget af høj koncentration, jf. tabel 1 nedenfor.

Tabel 1: Skønnede markedsandele på markedet for industrielle vaskerier og tekstiludlejning

Virksomhed	Omsætning i mio. kr.	Markedsandel i pct.
Berendsen Tekstil Service A/S	[...]	[30-40]
De Forenede Dampvaskerier A/S	[...]	[30-40]
Vraa Dampvaskeri A/S	[...]	[0-10]
Alba A/S	[...]	[0-10]
Delfin Vask A/S	[...]	[0-10]
Sygehusvaskerier ⁶	[...]	[0-10]
Øvrige private vaskerier*	[...]	[0-10]
Brancheomsætning i alt	3.106	100

Kilde: Skøn foretaget af Konkurrencestyrelsen baseret på regnskabstal fra KOB/Experian, Danmarks Statistik samt virksomhedernes egne hjemmesider mv.

*Note: Består af ca. 95 små virksomheder med en gennemsnitlig omsætning på ca. 3,3 mio. kr.

42. Som det fremgår af tabellen, tegnede de to store virksomheder, Berendsen Textil Service A/S og De Forende Dampvaskerier A/S sig tilsammen for en andel på [70-80] pct. af den totale omsætning i branchen i 2008, mens de resterende ca. [20-30] pct. er fordelt på 95-100 små og mellemstore virksomheder.

⁶ Det kan diskuteres, om sygehusvaskerier, der ejes og drives af regionerne bør indgå fuldt ud i beregningen, idet deres aktiviteter primært må betragtes som "in house" og dermed ikke en økonomisk aktivitet, der udbydes på markedet. BVT har imidlertid oplyst, at også sygehusvaskerier afgiver tilbud i konkurrence med private virksomheder ved offentlige udbud af vaskeriydelser. Sygehusvaskerierne er derfor for god ordens skyld medtaget, idet deres omsætningstal er beregnet på basis af tal fra firmastatistikken, "Erhvervs- og institutionsvaskerier".

43. BVT har som nævnt 25 medlemsvirksomheder (19 private og 6 offentligt ejede virksomheder), der beskæftiger sig med vaskeri-/renseriydelser og tekstiludlejning.

44. Ikke desto mindre tegner medlemsvirksomhederne i BVT, der omfatter alle store og mellemstore virksomheder på det danske marked – herunder Berendsen Gruppen og De Forenede Dampvaskerier – sig for en samlet omsætning på ca. 2,8 mia. kr., hvilket svarer til en stor procentdel af den samlede omsætning i branchen.⁷

45. De virksomheder, der ikke er medlem af BVT, er alle små vaskeri- og renserivirksomheder, der primært henvender sig til private og til mindre erhvervsdrivende i de lokalområder, hvor de er placeret. En stor del af disse virksomheder er organiseret i Dansk Renseri Forening, der har knapt 100 medlemmer.⁸

46. Størstedelen af BVT's medlemmer leverer regional service, og ca. halvdelen af medlemmerne har landsdækkende service til både private og offentlige kunder (fx hospitaler, plejehjem, hoteller og restauranter samt andre erhvervsvirksomheder, der får leveret arbejdstøj, såvel som private forbrugere, fx tøjvask for pensionister).

47. Endvidere har otte af medlemsvirksomhederne indgået et samarbejde om fælles servicering, indkøb og markedsføring under det fælles navn TextilPartner. Vaskerierne i samarbejdet er geografisk fordelt over hele Danmark og leverer igennem samarbejdet landsdækkende vaskeriservice og tekstiludlejning.

3.4. Informationsudvekslingen

3.4.1. Omkostningsindekset

48. Som tidligere nævnt kan omkostningsindekset dateres tilbage til 1960'erne, hvor en række offentlige myndigheder og offentlige vaskerier bad Teknologisk Institut udarbejde et indeks, der kunne vise, hvilke omkostningskategorier der er forbundet med industriel vaskeridrift, og som kunne anvendes som et prisreguleringsindeks. Formålet var at få afdækket, hvilke omkostninger der i særlig grad var forbundet med industrielt vaskeri, så man havde et bedre grundlag for budgetteringen de offentlige vaskerier og de offentlige kunder (hospitaler, plejehjem, skoler mv.) imellem. Omkostningsindekset blev dengang finansieret ved en abonnementsordning.

⁷ Den samlede omsætning i de små og mellemstore vaskerivirksomheder, der er medlem af BVT, er skønnet til 300 mio. kr. Tallet er beregnet i forhold til antallet af ansatte og hviler på en forudsætning om at virksomhederne har en omsætning på 0,6 mio. kr. pr. ansat.

⁸ Kilde: www.dansk-renseri-forening.dk.

49. I 1970'erne overtog BVT finansieringen af omkostningsindekset, der kom til at indgå som en del af organisationens servicering af medlemmerne.
50. I dag udarbejdes indekset to gange årligt. I omkostningsindekset angives for en række omkostningskategorier den gennemsnitlige halvårslige omkostningsfordeling i procent af de samlede omkostninger og den halvårslige procentuelt vægtede omkostningsstigning. Endvidere angiver indekset en samlet procentvis stigning i omkostningerne i det forløbne halve år siden udsendelsen af sidste indeks.
51. Der udarbejdes to omkostningsindeks, hvor det ene indeks gælder for industrielle vaskerier med udlejningstekstiler og det andet for industrielle vaskerier uden udlejningstekstiler. Der er ingen forskel i opbygningen af de to indeks, og de omtales derfor samlet som "omkostningsindekset".
52. Et eksempel på omkostningsindekset – i dette tilfælde for industrielle vaskerier med udlejningstekstiler – er gengivet nedenfor.

**TEKNOLOGISK
INSTITUT**

Gregersensvej
DK-2630 Taastrup
Telefon 72 20 20 00
Telefax 72 20 20 19

info@teknologisk.dk
www.teknologisk.dk

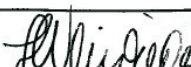
Omkostningsstigning for industrielle vaskerier pr. 1. september 2008

Teknologisk Institut har for Brancheforeningen for Vask og Tekstiludlejning beregnet omkostningsstigningen for industrielle vaskerier i Danmark, og kan oplyse følgende: Den oplyste vægtede omkostningsstigning er baseret på et gennemsnitligt tal for vaskeribranchen. Det står den enkelte virksomhed frit for om og i givet fald, hvordan oplysningerne om omkostningsstigning skal anvendes.

Gældende for vaskerier med udlejningstekstiler

Omkostningskategori	Omkostningsfordeling af	Vægtet omkostningsstigning
	samlede omkostninger (Gns. for branchen)	1. september 2008
	[%]	[%]
1. Udlejningstekstiler	12,00	-0,035
2. Vaskekemikalier	2,00	0,000
3. Vand/afledning	3,00	0,000
4. Energiomkostninger	5,00	0,805
5. Direkte løn (medarb. i produktionen)	41,00	0,513
6. Transportomkostninger	4,00	0,266
7. Maskinvedligeholdelse	5,00	0,000
8. Indirekte løn (øvrige medarbejdere)	17,00	0,850
9. Øvrige omkostninger (salg, admin., bygn, miljø, APV o.a.)	10,00	0,230
10. Finansielle omkostninger	1,00	0,004
I alt	100,00	2,63
Samlet omkostningsstigning for vaskerier med udlejningstekstiler:		2,63

Eric Rasmussen

John Weinreich

53. Teknologisk Instituts beregninger er bl.a. baseret på oplysninger om prisændringer, som Teknologisk Institut indhenter fra leverandører af olie/gas, vand, kemikalier o.a., fra Danmarks Statistik og Danmarks Nationalbank, mens BVT's medlemsvirksomheder bidrager med oplysninger til brug for vægtningen af de enkelte omkostningskategorier.

54. Nogle omkostningskategorier (fx energiomkostninger, direkte lønninger, transportomkostninger og finansielle omkostninger) opdateres hvert halve år, mens andre poster (fx til vaskekemikalier, maskinvedligeholdelse og indirekte lønninger) opdateres én gang årligt, jf. nedenstående boks.

Beskrivelse af beregningsgrundlaget for den enkelte omkostningskategori.

Udlejningstekstiler

Beregningen af omkostningsændringer er baseret på ændringer i prisindeks for vareforsyning (tekstiler). Regulering sker to gange årligt, i marts og september.

Vaskekemikalier

Baseret på ændringer i listepreiser fra branchens store kemikalieleverandører. Regulering sker én gang årligt i marts.

Vand/Vandafledning

Baseret på ændringer i priser på vand og vandafledning inkl. afgifter i ni udvalgte kommuner. Regulering sker én gang årligt i marts.

Energiomkostninger

Baseret på ændringer i naturgaspriser indhentet hos HNG. Regulering sker to gange årligt i marts og september.

Direkte løn (medarbejdere i produktionen)

Baseret på ændringer i løn fastsat ved overenskomst samt lovmæssigt bestemte tillæg, som træder i kraft i løbet af perioden. Regulering sker to gange årligt i marts (overenskomst) og september (øvrige arbejdsomkostninger).

Transportomkostninger

Baseret på ændringer i bilpriser, brændstof, reservedele, forsikring og vægtafgift. Ændringer på reservedele er baseret på ændringer i nettoprisindekset for reservedele. Regulering sker to gange årligt i marts og september.

Maskinvedligeholdelse

Baseret på ændringer i maskinpriser, timepriser for reparatører. Til beregning af timepriser/lønomkostninger benyttes branchens erfaringer for metalarbejdere samt Metal's lønstatistik. Ændringer på reservedele og maskiner er baseret på ændringer i nettoprisindekset for reservedele. Regulering sker én gang årligt i marts.

Indirekte løn (øvrige medarbejdere)

Baseret på ændringer i løn med udgangspunkt i Dansk Arbejdsgiverforenings gennemsnitlige lønstigning for funktionærer samt servicefunktioner. Regulering sker i marts måned. I september måned benytter vi oplysninger fra DI vedrørende øvrige arbejdsomkostninger.

Øvrige omkostninger

Baseret på byggeindeks, prisindeks og tal fra branchen. Punktet dækker øvrige udgiftsændringer på bl.a. salg, administration, bygninger o.a. Herudover omfatter punktet omkostninger i forbindelse med miljømæssigt arbejde af enhver art samt APV. Regulering sker to gange årligt i marts og september.

Finansielle omkostninger

Baseret på ændring i pengemarkedsrente – CIBOR. Regulering sker to gange årligt i marts og september.

55. Medlemsvirksomhedernes oplysninger om, hvordan deres udgiftsposter fordeler sig, indhentes af Teknologisk Institut til brug for vægtningen af de enkelte omkostningskategorier hvert andet eller tredje år.
56. Som det fremgår af ovenstående boks, er opgørelsen over omkostningsstigninger baseret på tal fra forskellige kilder, og de enkelte omkostningskategorier kan i øvrigt variere fra region til region. Fx kan der være store regionsspecifikke forskelle i distributionsomkostningerne og i omkostningerne til vandforbrug og vandafledning.
57. Med hensyn til distributionsomkostninger er der forskel på trængslen i by og på land. Fx skal de chauffører, der kører i større byer, ofte tidligt på vejene for at undgå voldsom trængsel. Dette bevirker, at omkostningerne til distribution bliver øget i forhold til de omkostninger, som virksomhederne har i landområderne.
58. For så vidt angår prisforskelle på vandforbrug og vandafledning har DI Service henvist til, at der er store forskelle på priserne fra kommune til kommune. Da branchen er karakteriseret ved at anvende store mængder af vand, har den reelle udgift til vandforbrug og vandafledning derfor betydning for den enkelte vaskerivirksomheds omkostningsfordeling.
59. Omkostningsopgørelsen er trykt på Teknologisk Instituts brevpapir, underskrevet af to konsulenter fra Teknologisk Institut, og som det fremgår af ovenstående eksempel, er det angivet, at det står den enkelte virksomhed frit for, om og i givet fald, hvordan oplysningerne om omkostningsstigning skal anvendes.
60. Indekset viderefremmes automatisk til BVT's medlemsvirksomheder, bl.a. ved offentliggørelse på den lukkede del af foreningens hjemmeside og ved udsendelse af en orienteringsmail herom til medlemmerne. Herudover har også de industrielle vaskeriers kunder adgang til indekset, enten ved at de industrielle vaskerier udleverer indekset til kunderne, eller ved at kunderne retter henvendelse til DI Service og derefter får indekset tilsendt.
61. De offentlige kunders indkøb af vaskeriydelser er underlagt udbudsreglerne, og ifølge DI Service stiller de offentlige kunder ofte krav om, at regulering af priser i udbudskontrakterne skal ske ved, at priserne én gang årligt reguleres i henhold til omkostningsindekset. DI Service har i den forbindelse henvist til, at det almindelige nettoprisindeks ikke kan anvendes, da det ikke i tilstrækkeligt omfang tager højde for energipriser og vandafgifter.
62. De private kunders indkøb af vaskeriydelser sker hovedsagligt efter forhandling. Prisreguleringen aftales konkret mellem kunden og det enkelte vaskeri, og ifølge DI Service fastsættes prisen/prisreguleringen normalt på én af følgende tre måder: a) enten ved at der aftales en pris for en kortere periode, som ikke reguleres, b) ved at vaskerierne anvender deres egen om-

kostningsudvikling som grundlag for prisregulering, eller c) ved at anvende omkostningsindekset til at regulere prisen. DI Service har angivet, at især de mindre vaskerier vil have vanskeligt ved selv at foretage den vægtning, som omkostningsindekset angiver

3.4.2. Omkostningsindeks-udvalget

63. I forbindelse med udarbejdelsen af omkostningsindekset er der nedsat et særligt udvalg bestående af repræsentanter fra BVT's medlemsvirksomheder, sekretæren for brancheforeningen og en konsulent fra Teknologisk Institut, der mødes inden udgivelsen af det halvårslige indeks.

64. Der føres ikke referat af disse møder, men ifølge BVT og Teknologisk Institut er formålet med møderne, at udvalget foretager en vurdering af, om Teknologisk Institut har foretaget en korrekt vægtning af de enkelte omkostningskategorier. Under de seneste møder har udvalget bl.a. diskuteret stigninger i vandafledningsafgiften og i oliepriserne, samt hvordan disse stigninger skulle vægtes i forhold til de andre omkostningskategorier.⁹

3.5. Høringssvar

65. Notatet har været i høring hos DI Service, der i høringssvar af 23. oktober 2009 er fremkommet med en række forslag til ændringer, primært af faktisk eller sproglig karakter. Disse ændringer er indarbejdet i notatet.

66. Herudover har DI Service mere generelt tilkendegivet, at BVT ikke nødvendigvis er enig i styrelsens markedsbeskrivelse og tentative afgrænsning af det relevante marked, men at man har noteret sig, at styrelsen har ladet spørgsmålet stå åbent, da de konkurrenceretlige betænkeligheder bliver løst ved BVT's tilsagn. Af samme årsager har BVT derfor afstået fra at kommentere nærmere på markedsafgrænsningen.

⁹ Det bemærkes, at de indledende drøftelser med Konkurrencestyrelsen har ført til, at disse møder ifølge det oplyste nu er indstillet.

4. Vurdering

4.1. Markedsafgrænsning

67. Ved afgrænsningen af det relevante marked skal såvel det relevante produktmarked som det relevante geografiske marked afgrænses.

68. Det følger af konkurrencelovens § 5 a, og af Kommissionens meddelelse om afgrænsningen af det relevante marked¹⁰, at det relevante marked skal afgrænses på baggrund af undersøgelser af efterspørgsels- og udbudssubstitutionen – evt. suppleret med undersøgelser af den potentielle konkurrence.

4.1.1. Det relevante produktmarked

69. Ved det relevante produktmarked forstås markedet for de produkter eller tjenesteydelser, som forbrugerne betragter som indbyrdes substituerbare på grund af produkternes eller tjenesteydelsernes egenskaber, pris eller anvendelsesformål.¹¹

70. Ved afgrænsningen af det relevante produktmarked tages der udgangspunkt i de produkter eller tjenesteydelser, som den mulige konkurrencebegrænsning vedrører. Dernæst afgrænses, hvilke øvrige produkter eller tjenesteydelser der er substituerbare hermed.

71. Udgangspunktet for afgrænsningen af det relevante marked i denne sag skal tages i den eller de tjenesteydelser, som BVT's medlemmer udbyder, dvs. vaskeri-/renserydelser og tekstiludlejning (udlejning af arbejdstøj, duge, linned og måtter).

72. For nærværende sag er det ikke nødvendigt at tage stilling til, om der efterspørgsmæssigt er tale om to forskelligartede ydelser, der ikke er indbyrdes substituerbare. Ganske vist vil udlejning af fx duge og linned til et hotel typisk høre naturligt sammen med, at udlejeren samtidig varetager vaskerydelserne for de udlejede produkter, således at udlejning plus vedligeholdelse af det udlejede kunne betragtes som en samlet ydelse.

73. Det omvendte er derimod ikke nødvendigvis tilfældet, jf. at langt de fleste virksomheder på markedet alene tilbyder vaskeri-/renserydelser, men ikke tekstiludlejning, og set ud fra et efterspørgselssynspunkt, kan der muligvis være tale om to forskelligartede ydelser, der vanskeligt kan erstatte hinanden.

¹⁰ Kommissionens meddelelse af 9. december 1997 om afgrænsning af det relevante marked i forbindelse med Fællesskabets konkurrenceret (97/C 372/05).

¹¹ Jf. Kommissionens meddelelse om afgrænsning af det relevante marked (97/C 372/05), pkt. 7.

74. Når udbudssubstitution skal vurderes, skal det overvejes, om små varige ændringer i de relative priser vil bevirke, at virksomheder, hurtigt vil kunne omstille deres produktion til at levere de omhandlede produkter og ydelser, uden at det vil medføre betydelige ekstraomkostninger eller risici.

75. På den ene side kan det ikke udelukkes, at et vaskeri relativt hurtigt og uden væsentlige omkostninger vil kunne omstille sig til også at udleje tekstiler, idet det dog vil kræve en vis kapital. På den anden side vil det næppe i samme grad være muligt at omstille en virksomhed til varetagelse af industrielle vaskeri- og renseriydelser, bl.a. fordi det kræver en stor kapitalbinding at etablere et industrielt vaskeri.

76. Det vurderes derfor, at der muligvis kan være tale om to adskilte produktmarkeder, nemlig henholdsvis *markedet for vaskeri-/renseriydelser* og *markedet for tekstiludlejning*.

77. Det kan overvejes, om de to produktmarkeder bør afgrænses snævrere i en række separate delmarkeder.

78. Fx adskiller vaskeriydelser til hospitaler og andre virksomheder med specielle krav til hygiejnen sig fra andre vaskeriydelser, bl.a. ved at der stilles en række krav til de industrielle vaskeriers indretning, maskiner og håndtering af vasketøjet, alt efter hvilke tekstiler der skal vaskes. Virksomheder med sådanne krav vil derfor ikke anse et tilbud om "almindelig vask" for et kvalitetsmæssigt anvendeligt alternativ.

79. På tekstiludlejningsområdet er der heller ikke nogen umiddelbar substituerbarhed mellem fx udlejning af linned og udlejning af arbejdstøj. Set fra efterspørgselssiden vil et lagen således ikke udgøre et rimeligt og brugbart alternativ, hvis det er en kedeldragt, man har brug for – eller omvendt.

80. På den anden side vil det ud fra en udbudsmæssig synsvinkel formentlig være relativt let for virksomheder, der udlejer én type produkter at omstille sig til også at udleje andre produkttyper, hvilket alligevel kan pege i retning af et samlet marked for tekstiludlejning.

81. Konkurrencestyrelsen finder, at spørgsmålet om en snæver markedsafgrænsning kan stå åbent, da BVT's tilsagn under alle omstændigheder vil fjerne styrelsens konkurrenceretlige betænkeligheder ved sagen. Det ses derfor ikke at være påkrævet at anvende yderligere ressourcer på en nærmere analyse heraf, da det ikke vil ændre ved sagens udfald, om det relevante produktmarked eventuelt kan afgrænses snævrere end markederne for henholdsvis vaskeri-/renseriydelser og tekstiludlejning.

4.1.2. Det relevante geografiske marked

82. Ved det relevante geografiske marked forstås det område, hvor de involverede virksomheder udbyder eller efterspørger produkter eller tjenesteydelser, som har tilstrækkeligt ensartede konkurrencevilkår, og som kan skelnes fra de tilstødende områder, fordi konkurrencevilkårene dér er meget anderledes.¹²

83. Ved afgrænsningen af det relevante marked kan der lægges vægt på parametre såsom nationale præferencer, kundernes og konkurrenternes egne synspunkter, aktuelle geografiske købsmønstre, handelsstrømme/eksportmønstre, transportomkostninger mv.

84. På de hér omhandlede produktmarkeder for hhv. vaskeri-/renseriydelser og tekstiludlejning er der ikke umiddelbart indikationer på nationale præferencer eller særlige barrierer, som kan hindre, at brugerne (fx i tilfælde af små varige ændringer i de relative priser) ville betragte udenlandske virksomheder som en reel, alternativ forsyningskilde. Dertil kommer, at der er tale om ydelser, som offentlige myndigheder er forpligtet til at udbyde efter reglerne om EU-udbud.¹³

85. Dette kunne tale for, at det geografiske marked skal defineres forholdsvis bredt.

86. På den anden side er der tale om markeder, hvor bl.a. omkostninger til transport vejer tungt, og ser man på markedsstrukturen, er der i høj grad tale om, at ydelserne tilbydes inden for lokalområder.

87. De små vaskerier/renserier, der primært henvender sig til mindre virksomheder og forbrugere, udbyder normalt kun deres ydelser inden for det lokalområde, hvor de er placeret, ligesom det har formodningen imod sig, at deres kundesegment vil være indstillet på selv at rejse særlig langt for at købe ydelserne.

88. Dette gælder også for de større industrielle vaskerier/tekstiludlejere, der især henvender sig til store landsdækkende virksomheder og offentlige kunder. Eksempelvis har de to store landsdækkende vaskerier (Berendsen og De Forenede Dampvaskerier) fundet det nødvendigt at oprette lokalafdelinger spredt over hele landet. De konkrete handelsmønstre tyder således på, at kunderne lægger vægt på hurtig betjening og dermed tilstedeværelse i nærområdet.

89. Høje transportomkostninger og kundernes præference for hurtig betjening peger således i retning af en forholdsvis snæver afgrænsning af det

¹² Jf. Kommissionens meddelelse om afgrænsning af det relevante marked i forbindelse med Fællesskabets konkurrenceret (97/C 372/05), pkt. 8.

¹³ Forudsat naturligvis, at købet af ydelserne overstiger udbudsdirektivets tærskelværdi.

relevante geografiske marked, og det vurderes, at markedet i det mindste ikke skal afgrænses bredere end hhv. det *danske* marked for vaskeri- og renserydelser og det *danske* marked for tekstiludlejning.

90. Da de konkurrenceretlige betænkeligheder, der ligger bag denne sag, vil være løst med BVT's tilsagn, har Konkurrencestyrelsen imidlertid ikke fundet det nødvendigt at lægge sig endelig fast på, hvordan det relevante geografiske marked for hhv. vaskeri-/renseriydelser og tekstiludlejning skal afgrænses.

4.1.3. Konklusion vedr. markedsafgrænsning

91. Umiddelbart vurderes det, at det relevante marked i denne sag udgøres af henholdsvis *det danske marked for vaskeri- og renserydelser* og *det danske marked for tekstiludlejning*.

92. Konkurrencestyrelsen har imidlertid undladt at foretage de nødvendige analyser til endelig fastlæggelse af, hvordan det relevante produktmarked og det relevante geografiske marked skal defineres. Det skyldes, at de konkurrenceretlige betænkeligheder ved informationsudvekslingen bliver løst ved BVT's tilsagn.

4.2. Samhandelspåvirkning

93. Efter forordning nr. 1/2003 af 16. december 2002,¹⁴ som trådte i kraft den 1. maj 2004, skal det undersøges, om en evt. konkurrencebegrænsende aftale mærkbart kan påvirke samhandelen mellem medlemsstater. Såfremt dette er tilfældet, er Konkurrencerådet forpligtet til at anvende EF-Traktatens konkurrenceregler.

94. Udtrykket ”samhandelen mellem medlemsstater” er neutralt. Det er ikke en betingelse, at handelen begrænses eller mindskes. Samhandelen kan også blive påvirket, når en evt. konkurrencebegrænsende aftale fører til en stigning i handelen. Det er dog i begge tilfælde en betingelse, at samhandelen påvirkes mærkbart.¹⁵

95. BVT er brancheorganisation for industrielle vaskerier og tekstiludlejere fra alle egne af Danmark, og der stilles i vedtægterne ikke noget krav om, at medlemmerne skal have hjemsted i Danmark.

96. BVT's omkostningsindeks er en horisontal vedtagelse om informationsudveksling (jf. gennemgangen i punkt 4.4), der omfatter virksomheder i

¹⁴ Jf. Rådets forordning nr. 1/2003 af 16. december 2002 om gennemførelse af konkurrencereglerne i traktatens artikel 81 og 82.

¹⁵ Jf. Kommissionens meddelelse om retningslinjer vedrørende begrebet påvirkning af handelen i traktatens artikel 81 og 82 (2004/C 101/07).

hele Danmark, og kan dermed potentielt have en vis påvirkning af samhandelen mellem medlemsstater.

97. For at denne påvirkning er mærkbar, kræves det imidlertid, at aftalen har til formål eller følge at afskærme markedet, dvs. gøre det vanskeligt for virksomheder fra andre medlemsstater at trænge ind på det pågældende nationale marked.

98. Der kan i den forbindelse henvises til Kommissionens beslutning af 8. september 1999, EFT 1999 L 271, s. 28 om hollandske banker, hvoraf det fremgår, at aftaler, vedtægter mv., der vedrører hele en medlemsstats nationale marked, alene har mærkbar samhandelspåvirkning, såfremt aftalen, vedtægterne mv. tillige vurderes at have markedsafskærmende virkning.¹⁶

99. Den her omhandlede informationsudveksling i form af omkostningsindekset gør det næppe vanskeligere for udenlandske virksomheder at trænge ind på det danske marked og tilbyde vask og tekstiludlejning til danske kunder.

100. Samlet set vurderes det derfor, at der ikke i denne sag kan påvises forhold, der påvirker samhandelen mellem medlemsstater mærkbart. Forholdene skal derfor behandles efter konkurrencelovens § 6 og ikke efter Traktatens konkurrenceregler.

4.3. Bagatelgrænsen i konkurrencelovens § 7

101. En forudsætning for, at en aftale, vedtagelse eller samordnet praksis falder ind under forbuddet i konkurrencelovens § 6, er blandt andet, at aftaleparternes omsætning og markedsandel ligger over bagatelgrænserne i konkurrencelovens § 7.

102. Det følger af konkurrencelovens § 7, at visse konkurrencebegrænsende aftaler er undtaget fra forbuddet i § 6, hvis de deltagende virksomheder har (i) en samlet årlig omsætning på under 1 mia. kr. og en samlet markedsandel for den pågældende vare eller tjenesteydelse på under 10 pct., eller (ii) en samlet årlig omsætning på under 150 mio. kr.

103. Den samlede årlige omsætning i konkurrencelovens § 7, stk. 1, skal ifølge § 1, stk. 1-3 i bekendtgørelse nr. 808 om beregning af omsætning i konkurrenceloven beregnes som summen af de deltagende virksomheders nettoomsætning i sidste regnskabsår i forbindelse med den ordinære drift

¹⁶ Jf. Kommissionens meddelelse om retningslinjer vedrørende begrebet påvirkning af handelen i traktatens artikel 81 og 82 (2004/C 101/07) pkt. 80.

med fradrag af merværdiafgift og andre afgifter eller skatter, der er direkte forbundet med salget.¹⁷

104. Det fremgår af bekendtgørelsens § 6, at omsætningen, jf. konkurrencelovens § 7, stk. 1, i en brancheforening eller i en anden sammenslutning, der må sidestilles hermed, beregnes som den samlede omsætning for de virksomheder, der er medlemmer af foreningen, og disse virksomheders tilknyttede virksomheder, jf. § 3, og joint ventures, jf. § 4, med tillæg af foreningens egen omsætning. Omsætningen beregnes som de deltagende virksomheders globale omsætning og ikke kun omsætningen på det relevante produktmarked eller geografiske marked, som den pågældende adfærd vedrører.

105. I denne sag skal BVT's omsætning således beregnes som foreningens medlemmers samlede omsætning tillagt foreningens egen omsætning.

106. Som nævnt i afsnit 3.3.1 har BVT's medlemmer en omsætning, der overstiger 1 mia. kr., og en markedsandel, der uanset hvordan markedet afgrænses, overstiger 10 %. Bagatelreglen i konkurrencelovens § 7 finder derfor ikke anvendelse.

4.4. Konkurrencelovens § 6

107. Konkurrencelovens § 6 vedrører aftaler mellem virksomheder, vedtagelser inden for sammenslutninger af virksomheder og samordnet praksis mellem virksomheder.

108. Det er forbudt for virksomheder at indgå aftaler, der direkte eller indirekte har til formål eller følge at begrænse konkurrencen mærkbart, jf. konkurrencelovens § 6.

109. Der er som udgangspunkt fire betingelser, der skal være opfyldt for, at forbuddet i konkurrencelovens § 6 finder anvendelse. Der skal være tale om (i) erhvervsvirksomheder, der (ii) indgår en aftale/indgår en vedtagelse inden for en sammenslutning af virksomheder/udøver samordnet praksis, som (iii) har til formål eller følge at begrænse konkurrencen (iv) mærkbart.

110. Ved vurdering af, om disse fire betingelser er opfyldt, er fællesskabspraksis vejledende.

4.4.1. Virksomhedsbegrebet

111. Forbuddet i konkurrencelovens § 6 omfatter ”virksomheder”. Dette begreb fortolkes meget bredt. Det følger direkte af konkurrencelovens § 2, stk. 1, at lovens forbud gælder for enhver form for erhvervsvirksomhed. Be-

¹⁷ Bekendtgørelse 808 af 14. august 2009 om beregning af omsætning i konkurrenceloven.

grebet erhvervsvirksomhed i konkurrenceloven dækker således over brancheforeninger af enhver slags samt enhver form for organiseret samarbejde mellem virksomheder også kaldet en sammenslutning af virksomheder.¹⁸

112. Det er desuden præciseret i forarbejderne, at erhvervsvirksomhed omfatter ”*enhver økonomisk aktivitet, der foregår i et marked for varer og tjenester*”.¹⁹ Det følger ligeledes af EF-Domstolens praksis, at virksomhedsbegrebet omfatter: ”*enhver enhed, som udøver økonomisk virksomhed, uanset denne enheds retlige status og dens finansieringsmåde*”.²⁰ Det er således ikke afgørende, om virksomheden opnår en økonomisk gevinst. Et non-profit foretagende er også omfattet af loven.

113. Det vurderes, at BVT og BVT’s medlemmer, som alle driver økonomisk aktivitet, der foregår i et marked for varer og tjenesteydelser, er omfattet af begrebet en sammenslutning af virksomheder i konkurrencelovens forstand.

4.4.2. Aftale, vedtagelse eller samordnet praksis

114. Det konkurrenceretlige aftalebegreb er bredere end det traditionelle obligationsretlige aftalebegreb og omfatter både mundtlige og skriftlige aftaler, udtrykkelige og stiltiende aftaler samt f.eks. ”gentlemen’s agreements”.

115. Det afgørende er, om de involverede virksomheder har udtrykt en samstemmende vilje til at indrette deres adfærd på markedet på en bestemt måde. Der stilles inden for konkurrenceretten ikke krav om, at en aftale antager en juridisk bindende form, at der er fastsat sanktioner mellem aftalparterne, eller at aftalen kan tvangsfuldbyrdes. Det er endvidere ikke afgørende, om virksomhederne har følt sig forpligtet - juridisk, faktisk eller moralsk - til at udvise den aftalte adfærd.²¹

116. Forbuddet i konkurrencelovens § 6, stk. 1, jf. stk. 3, omfatter også vedtagelser inden for en sammenslutning af virksomheder samt enhver form for samordnet praksis mellem virksomheder.

117. Begrebet vedtagelser inden for en sammenslutning af virksomheder, der heller ikke behøver at være juridisk bindende for sammenslutningens medlemmer, kan efter forarbejderne til konkurrenceloven omfatte vedtægter, beslutninger og henstillinger.²² Begrebet vedtagelse kan i praksis endvi-

¹⁸ Jf. Folketingstidende 1996/97, tillæg A, spalte 3656ff og spalte 3658 h.sp.

¹⁹ Jf. forarbejderne til lov nr. 384 af 6. oktober 1997, FT 1996/97, tillæg A, side 3653.

²⁰ Jf. EF-Domstolens dom af 23. april 1991 i sag C-41/90 Höfner & Elser, præmis 21.

²¹ Jf. eksempelvis Retten i Første Instans’ dom af 20. marts 2002 i sag T-9/99, *Rørkartel*, præmis 199-200.

²² Folketingstidende 1996/97, tillæg A, spalte 3656ff.

dere omfatte cirkulæreskrivelser,²³ tilkendegivelser²⁴ og anbefalinger²⁵ fra fx en brancheorganisation til dens medlemmer.

118. Efter domstolspraksis kan en fremsendt e-mail til en brancheforenings medlemmer med et udfyldt priskalkulationseksempel udgøre en vedtagelse inden for en sammenslutning af virksomheder, selvom det udtrykkeligt var oplyst medlemmerne, at materialet var fremsendt til inspiration og ikke var hverken bindende eller vejledende for medlemmerne.²⁶

119. Endelig er fire nyhedsbreve fra en brancheorganisation til medlemmerne blevet anset for at udgøre en aftale, selv om nyhedsbrevene blev udsendt ensidigt fra organisationen til medlemmerne.²⁷

120. BVT bestiller og finansierer Teknologisk Instituts udarbejdelse af omkostningsopgørelsen. Desuden videreformidler BVT halvårligt omkostningsopgørelsen til sine medlemmer, bl.a. ved at offentliggøre opgørelsen på den lukkede del af foreningens hjemmeside og sende en orienterende mail ud til medlemsvirksomhederne om, at omkostningsopgørelsen er tilgængelig på hjemmesiden.

121. Det vurderes på den baggrund, at BVT's etablering af omkostningsindeks-udvalget samt videreformidling af omkostningsopgørelsen til medlemsvirksomhederne udgør en vedtagelse inden for en sammenslutning af virksomheder.

4.4.3. Konkurrencebegrænsning

122. En aftale omfattes kun af forbuddet i konkurrencelovens § 6, stk. 1, hvis aftalen direkte eller indirekte enten har til formål eller til følge at begrænse konkurrencen.

123. Konkurrencestyrelsens vurdering af, om en aftale har til formål eller følge at begrænse konkurrencen, skal ske efter en objektiv vurdering af aftalens indhold i lyset af den retlige og økonomiske sammenhæng, som aftalen indgår i.²⁸

²³ Rådsmødet den 27. oktober 1999, Ekko's klage over diskriminerende fragttillæg, samt Rådsmødet den 30. september 1998, Danmarks Automobilforhandler Forenings cirkulærer.

²⁴ Rådsmødet den 26. maj 2004, Fællesindkøb mod Landsforeningen af Kliniske Tandteknikere, samt Rådsmødet den 30. august 2000, Prissamarbejde blandt kørelærere i Århus.

²⁵ Rådsmødet den 25. november 1998, Konkurrencebegrænsninger i kørelærebranchen.

²⁶ Dom af 28. februar 2005 i sag nr. 38.13554/04, Anklagemyndigheden mod DAG, Dansk Autogenbrug.

²⁷ Rådsmødet den 26. januar 2000, Apoteam A/S – ”Apoteam-nyt”.

²⁸ Se f.eks. Domstolens afgørelse i sag 45/85, Verbrand de Sachversicherer

124. En brancheforenings initiativer eller opfordringer til at koordinere medlemmernes prismæssige adfærd er omfattet af eksemplet i § 6, stk. 2, nr. 1, der også omfatter brancheforeningers udsendelser af vejledende priser.²⁹

125. Efter konkurrencelovens § 6 er det forbudt for erhvervsdrivende at indgå aftaler, der begrænser konkurrencen, herunder aftaler, der fastsætter priser eller andre forretningsbetingelser, jf. lovens § 6, stk. 2, nr. 1. Dette forbud gælder også brancheforeningers vedtagelser og samordnet praksis mellem virksomheder, jf. konkurrencelovens § 6, stk. 3.

126. En udmelding fra en brancheforening, der indeholder information om pris- og omkostningsstigninger, herunder procentvise stigninger, over en given periode kommer alt andet lige til at fremstå som foreningens indirekte anbefaling af, hvor store prisstigninger medlemmerne med rimelighed kan forlange. Dette gælder uanset, om vurderingen vedrører allerede afholdte eller fremtidige omkostninger.³⁰

127. Nedenfor redegøres der for, hvilke betænkeligheder Konkurrencestyrelsen har, dels ved selve udsendelsen af omkostningsindekset, dels ved den informationsudveksling, der sker ved medlemmernes aktive medvirken i udvalgsarbejdet forud for udsendelsen af indekset.

4.4.3.1 BVT's udsendelse af omkostningsindekset

128. Hvert halve år udarbejder Teknologisk Institut et omkostningsindeks på bestilling fra BVT. Det er dermed Teknologisk Institut, der indsamler og bearbejder oplysninger om omkostningsstigninger til brug for beregningen af omkostningsindekset. Når Teknologisk Institut (bl.a. på baggrund af drøftelserne i omkostningsindeks-udvalget, jf. nedenfor under 4.4.3.2) har udarbejdet omkostningsindekset, videreformidler BVT indekset til brancheforeningens medlemsvirksomheder.

129. De beregnede omkostningsstigninger omfatter omkostningskategorierne udlejningstekstiler, vaskekemikalier, vand/afledning, energiomkostninger, direkte løn (medarbejdere i produktionen), transportomkostninger, maskinvedligeholdelse, indirekte løn (øvrige medarbejdere), øvrige omkostninger (salg, administration, bygninger, miljø, APV o.a.) og finansielle omkostninger.³¹

130. Konkurrencerådet har tidligere taget stilling til lignende sager angående brancheorganisationers videreformidling af oplysninger til medlemmerne om omkostningsudviklingen.

²⁹ Folketingstidende 1996/97, tillæg A, spalte 3656ff. Jf. endvidere f.eks. Rådsmødet den 25. november 1998, Konkurrencebegrænsninger i kørelærebranchen.

³⁰ Jf. Kommenteret Konkurrencelov, 3. udgave, s. 464

³¹ Der henvises til den nærmere beskrivelse af BVT's omkostningsindeks ovenfor i afsnit 3.4.1.

131. I Håndværksråds-sagen anmeldte foreningen på vegne af sine medlemsorganisationer en ordning vedrørende udsendelse af en procentsats til autoværkstederne, der antoges at afspejle omkostningsudviklingen for et typisk autoværksted. Procentsatsen var beregnet ved en bearbejdning af en række officielle indeks. Rådet lagde i den forbindelse vægt på, at Håndværksrådet havde foretaget en sådan bearbejdning af en række officielle indeks, at

*”den fremkomne procentsats kommer til at fremstå som en objektiv beregning af en rimelig prisstigning, og at ordningen uden yderligere kontakt mellem værkstederne er umiddelbart egnet til at medføre samordning af værkstedernes prisforhandlinger. Ordningen har dermed en begrænsning af konkurrencen mellem værkstederne som sit objektive formål og kan have stor skadevirkning på konkurrencen til følge”.*³²

132. Konkurrencerådet fandt bl.a. på den baggrund, at

”Når et værksted modtager den af Håndværksrådet udsendte gennemsnitlige omkostningsstigning, kan værkstedet blandt andet derfor med en rimelig grad af sandsynlighed lægge til grund, at de øvrige værksteder vil øge deres timepriser med ca. den gennemsnitlige omkostningsstigning, hvorved konkurrencen påvirkes (Ordre des Architectes-afgørelsen punkt (78)).

Et værksted, der i kraft af større effektivitet har holdt sine omkostninger i ro eller endda sænket disse, har dermed ikke incitament til at lade dette komme dets kunder til gode i form af uændrede eller lavere timepriser. (Ordre des Architectes-afgørelsen punkt (88)).

(...)

*Ordningen er dermed, på samme måde som en brancheforenings udsendelse af en vejledende prisforhøjelse, umiddelbart egnet til uden yderligere kontakt mellem værkstederne at samordne deres adfærd ved de individuelle prisforhandlinger med forsikringsselskaberne. Konkurrencestyrelsen finder derfor principalt, at ordningen har en begrænsning af konkurrencen mellem værkstederne som sit objektive formål.”*³³

133. Konkurrencerådet fandt således, at det er i strid med konkurrencelovens forbud mod konkurrencebegrænsende aftaler, hvis en brancheforening

³² Konkurrencerådets afgørelse om Håndværksrådets orientering om autoværkstedernes procentvise omkostningsstigning af 29. marts 2006, pkt. 61

³³ Konkurrencerådets afgørelse om Håndværksrådets orientering om autoværkstedernes procentvise omkostningsstigning af 29. marts 2006, pkt. 41-42 og 44.

udsender en procentsats bearbejdet på baggrund af officielle indeks, der skal afspejle omkostningsudviklingen hos et typisk medlem af foreningen.

134. DI Service har bl.a. i brev af 5. februar 2009 til Konkurrencestyrelsen gjort gældende, at man ikke mener, at der kan drages en parallel mellem BVT's omkostningsindeks og Håndværksråds-sagen, da baggrunden for udarbejdelsen af omkostningsindekset er væsentligt anderledes. DI Service gør endvidere gældende, at omkostningsindekset ikke har en normerende effekt på deres medlemmers prissætning. Følgende uddrag stammer fra DI Services brev af 5. februar 2009:

"Baggrunden for BVT's omkostningsindeks er, at såvel leverandører som købere af vaskeriydelser fra tid til anden har brug for en relativ objektiv og troværdig reference for medlemsvirksomhederne.

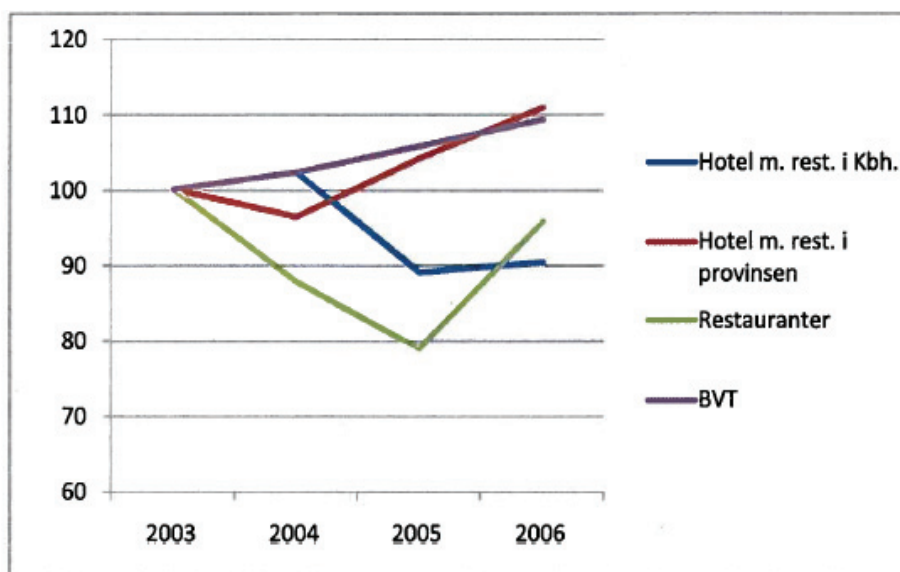
Hvordan de forskellige aktører så benytter indekset varierer.

I nogle tilfælde indarbejdes en reference i flerårige kontrakter, hvor prisen ikke kan fastlåses i kroner og ører for hele perioden ved aftaleindgåelsen. En sådan indarbejdelse sker på varierende måder og i mange tilfælde bruges indekset slet ikke.

Fra udbyderside er indekset væsentligt ved langvarige kontrakter, idet nogle udbydere ønsker, at der afgives en budpris for første periode, og at denne pris så reguleres i en eller anden defineret form i forhold til indekset i de efterfølgende perioder. På den måde får udbyderne et ensartet grundlag at vurdere de forskellige konkurrerende tilbud på.

Som tidligere nævnt har BVT's omkostningsindeks været i brug i en længere årrække og som det fremgår nedenfor, har det ikke været normerende for prisdannelsen, idet der er en intens priskonkurrence i branchen.

Ud fra data fra HORESTAs årlige normtalsanalyse har vi søgt at anskueliggøre prisudviklingen på henholdsvis linnedudgifter og – leje pr. hotelværelse og omkostninger til duge og servietter pr. restaurant sammenholdt med udviklingen i BVT's omkostningsindeks i perioden 2002 – 06. Det fremgår heraf, at der ikke er nogen sammenhæng mellem omkostningsindekset og de priser, der anvendes i branchen, hvor der som tidligere nævnt er intens priskonkurrence:

Omkostningsindekset medfører således ikke en begrænsning af konkurrencen indenfor vaskeribranchen, men giver aktører på både købs- og salgssiden i vaskeriaftaler en reference i forbindelse med udbud samt kontrakter i øvrigt. Indekset er således helt sammenligneligt med anden offentlig tilgængelig statistik, der er tilstrækkelig repræsentativ for vaskeribranchen. Branchen er således karakteriseret ved på samme tid at være løntung, energiintensiv, stærkt påvirket af de kommunale vandpriser, samt have store udgifter til transport og distribution. Hertil kommer, at for vaskerier med udlejningstekstiler er der tale om en betydelig kapitalbinding.”

135. Konkurrencestyrelsen er opmærksom på, at den historiske baggrund for udarbejdelsen af det hér omhandlede omkostningsindeks adskiller sig fra bl.a. Håndværksrådets udsendelse af gennemsnitlige omkostninger ved, at initiativet til indekset oprindeligt kom fra offentlige kunder og offentlige vaskerier, der havde brug for mere "skræddersyede" tal til deres budgettering, end de generelle omkostningsindeks kunne give.

136. Endvidere er Konkurrencestyrelsen opmærksom på, at markedets struktur adskiller sig væsentligt fra Håndværksråds-sagen. Forskellen er bl.a., at markedet i denne sag er karakteriseret ved langvarige kontrakter, hvor det er normalt at aftale en regulering af prisen ud fra en på forhånd aftalt reguleringsmodel.

137. Konkurrencestyrelsen anfægter heller ikke, at BVT's udtrykte formål med omkostningsindekset, som anført af DI Service, har været – og fortsat er – at bidrage med "en relativ objektiv og troværdig reference for medlemsvirksomhederne til brug for regulering af flerårige kontrakter".

138. I forhold til da enkeltvirksomhederne og kunderne i 1960'erne bad Teknologisk Institut udarbejde indekset, er problemet imidlertid, at udarbejdelsen i dag kan have karakter af en horisontal vedtagelse, der – i lighed med fx Håndværksrådets orientering af medlemmerne om procentuelle omkostningsstigninger – kan være egnet til at samordne medlemmernes pris-mæssige adfærd. I så henseende kan det også spille en rolle, at de to store aktører deltager i omkostningsindeks-udvalget.

139. Når et vaskeri modtager det af BVT udsendte indeks, kan vaskerierne bl.a. derfor med en rimelig grad af sandsynlighed lægge til grund, at de øvrige vaskerier vil øge deres priser med den angivne procentuelle omkostningsstigning, hvorved konkurrencen påvirkes.³⁴

140. Derfor bunder Konkurrencestyrelsens betæneligheder hovedsagligt i, at det er en brancheorganisation, der som et led i serviceringen af sine medlemmer får udarbejdet og videreformidler branchespecifikke tal for omkostningsstigninger samt vægtningen heraf. Sådant en udmelding vil alt andet lige kunne fremstå som en anbefaling fra organisationen om, hvordan medlemsvirksomhederne med rimelighed kan justere deres priser – og ikke blot som en objektiv reference, beregnet af en neutral institution.

141. Dette gælder uanset, at Teknologisk Institut har angivet, at det står den enkelte virksomhed frit for om og i givet fald, hvordan oplysninger om omkostningsstigning skal anvendes.

142. Der kan i den forbindelse bl.a. henvises til Københavns byrets dom i Anklagemyndigheden mod DAG (Dansk Autogenbrug),³⁵ hvor det i en henvendelse til DAG's medlemmer udtrykkeligt var oplyst, at henvendelsen udgjorde et eksempel og ikke var hverken bindende eller vejledende for medlemmerne. DAG's henvendelse blev anset for at udgøre en vedtagelse inden for en sammenslutning af virksomheder, hvis objektive formål var at begrænse konkurrencen.

143. Det skal bemærkes, at det indgår som et element i vurderingen, at det er brancheforeningen, der er ansvarlig for udsendelsen af det pågældende omkostningsindeks. Dette skyldes, at omkostningsindekset dermed opnår en særlig legitimitet, der gør det yderligere egnet til at normere virksomhedernes prispolitik.

144. Med tilsagnene ophører BVT imidlertid med som brancheforening at finansiere eller på anden måde at engagere sig i udarbejdelsen og udsendelsen af evt. fremtidige indekser, hvormed den mulige virkning i form af ”prisvejledning” fjernes fra brancheorganisationens side.

³⁴ Jf. Kommissionens beslutning af 24. juni 2004 i sag COMP/38.549 *Ordre des Architectes* (punkt 78).

³⁵ Dom af 28. februar 2005 i sag nr. 38.13554/04, Anklagemyndigheden mod DAG, Dansk Autogenbrug.

145. Såfremt medlemsvirksomhederne fortsat ønsker at få adgang til en statistik over udviklingen i relevante omkostningsposter for branchen, vil dette lovligt kunne ske ved, at de hver især tegner et abonnement på sådanne tal hos en uvildig tredjepart (fx Teknologisk Institut) på betingelse af bl.a.:

- at den pågældende tredjepart leverer oplysningerne på et så aggregeret niveau og så historiske, at oplysningerne ikke er konkurrencebegrænsende,
- at der ikke via den pågældende tredjepart sker en konkurrencebegrænsende informationsudveksling mellem medlemsvirksomhederne, og
- at medlemsvirksomhederne ikke på anden vis mødes og samordner priser, omkostninger og andre konkurrenceparametre.

146. Konkurrencestyrelsen skal bemærke, at spørgsmålet om informationsudvekslingens konkurrencebegrænsende karakter afhænger af informationernes art og alder, aggregeringsniveau og koncentrationen på markedet, samt hvordan informationen offentliggøres og til hvem. Det er eksempelvis helt afgørende, at enkeltvirksomheder ikke kan identificeres. Der kan i den forbindelse bl.a. henvises til Konkurrenceredegørelsen 2007, kap. 5 om brancheforeningers informationsudveksling.

147. Styrelsen skal ligeledes bemærke, at det som udgangspunkt vil indebære en overtrædelse af konkurrenceloven, hvis BVT's medlemmer udveksler fortrolige oplysninger i andet regi.

148. I det ovenfor citerede brev har DI Service gjort gældende, at omkostningsindekset ikke har været normerende for prisdannelsen

149. Styrelsen har ikke foretaget de nødvendige markedsundersøgelser for at kunne be- eller afkræfte rigtigheden af, om eller i hvilket omfang indekset reelt har påvirket virksomhedernes prispolitik, og dermed kan have haft til følge at begrænse konkurrencen.

150. Det skyldes dels, at de konkurrenceretlige betænkeligheder, der ligger bag denne sag, vil være løst med de afgivne tilsagn, og yderligere undersøgelser vil derfor ikke ændre ved sagens udfald.

151. Men det skyldes også, at BVT's og medlemmernes aktive medvirken i udarbejdelsen og videreformidlingen af omkostningsindekset efter styrelsens opfattelse kan være egnet til at begrænse konkurrencen, og det er derfor ikke er påkrævet at foretage en særskilt vurdering af omkostningsindekssets eventuelle følgevirkninger.³⁶

³⁶ Jf. Kommissionens beslutning af 24. juni 2004 i Ordre des Architectes pr. 92

152. Det følger således af praksis, at en forenings eller virksomhedssammenslutnings udmeldinger, der er egnede til at normere medlemsvirksomhedernes prisadfærd, er i strid med konkurrencereglerne på grund af deres konkurrencebegrænsende formål, uanset om de efterleves eller ej.

153. Dette fremgår bl.a. af EF-Domstolens afgørelse i Belasco-sagen, hvor Domstolen udtalte følgende:

*”Endelig må det vedrørende vedtagelsen af fælles priser for tilknyttede produkter bemærkes, at selv om disse priser ikke blev overholdt i praksis, var formålet med de beslutninger, hvorved generalforsamlingen fastsatte disse priser, at begrænse konkurrencen”.*³⁷

154. Det er Konkurrencestyrelsens umiddelbare vurdering, at BVT's udsendelse af omkostningsindekset kan være egnet til at samordne prispolitikken hos virksomhederne på markedet i strid med konkurrencelovens § 6, stk. 1, jf. stk. 3.

155. Styrelsen har ikke foretaget en endelig vurdering af, hvorvidt udsendelsen af omkostningsindekset har haft til formål eller følge at begrænse konkurrencen. Dette er ikke nødvendigt, da de konkurrenceretlige betænkeligheder ved informationsudvekslingen bliver løst ved BVT's tilsagn.

4.4.3.2 Omkostningsindeks-udvalget

156. Til brug for udarbejdelsen af omkostningsindekset er der i BVT-regi nedsat et særligt udvalg, hvis formål er at drøfte og nå til enighed om vægtningen af de enkelte omkostninger, som Teknologisk Institut har beregnet på baggrund af de indhentede oplysninger.

157. Ud over repræsentanter for BVT og Teknologisk Institut er udvalget bredt sammensat med repræsentanter fra størstedelen af BVT's medlemsvirksomheder.

158. Konkurrencelovens § 6, stk. 1, er baseret på den tankegang, at enhver virksomhed uafhængig af kontakt med sine konkurrenter selv skal bestemme sin adfærd på markedet. Det er ensbetydende med, at virksomheder ikke må udveksle oplysninger indbyrdes eller via en sammenslutning af virksomheder, der bidrager til at øge gennemsigtigheden på markedet om de forskellige aktørers placering og strategi.³⁸

159. Det er Konkurrencestyrelsens opfattelse, at dette udvalg, hvor medlemmerne aktivt involveres i vægtningen af de omkostningsstigninger, der udsendes til brug for medlemskredsen, vil kunne bidrage til at forstærke det

³⁷ Domstolens afgørelse af 11. juli 1989 i sag nr. 246/86, Belasco, pkt. 15

³⁸ Jf. Kommenteret Konkurrencelov 3. udgave, s. 469.

konkurrencemæssige problem omkring BVT's engagement i udarbejdelsen og videreformidlingen af omkostningsindekset.

160. Ved at inddrage medlemmerne direkte i fastsættelsen og vægtningen af de relative omkostningsstigninger kan indekset for det første miste sin karakter af objektiv reference, udarbejdet af en neutral institution. For det andet vil en sådan kontakt mellem konkurrerende virksomheder, hvor der dels udveksles oplysninger af forretningsmæssig karakter, dels drøftes og nås til enighed om den "rigtige" vægtning af omkostningskategorier tale for, at virksomhederne med en vis sandsynlighed vil koordinere deres adfærd og dermed begrænse konkurrencen på markedet.³⁹

161. Det er Konkurrencestyrelsens umiddelbare vurdering, at informationsudvekslingen i omkostningsindeks-udvalget kan være egnet til at begrænse konkurrencen i strid med konkurrencelovens § 6, stk. 1, jf. stk. 3.

162. Styrelsen har ikke foretaget en endelig vurdering af, hvorvidt informationsudvekslingen i omkostningsindeks-udvalget har haft til formål eller følge at begrænse konkurrencen. Dette er ikke nødvendigt, da de konkurrenceretlige betænkeligheder ved informationsudvekslingen bliver løst ved BVT's tilsagn.

4.4.3.3. Konklusion vedrørende Konkurrencestyrelsens betænkeligheder ved omkostningsindekset og udvalget

163. Det er Konkurrencestyrelsens umiddelbare vurdering, at BVT's udsendelse af omkostningsindekset, herunder informationsudvekslingen i omkostningsindeks-udvalget, kan være egnet til samordne prispolitikken hos virksomhederne på markedet og dermed vil kunne udgøre en begrænsning af konkurrencen i strid med konkurrencelovens § 6, stk. 1, jf. stk. 3.

164. Konkurrencestyrelsen har ikke foretaget en endelig vurdering af, hvorvidt udsendelsen af omkostningsindekset og informationsudvekslingen i omkostningsindeks-udvalget har haft til formål eller følge at begrænse konkurrencen. Dette er ikke nødvendigt, da de konkurrenceretlige betænkeligheder ved informationsudvekslingen bliver løst ved BVT's tilsagn.

4.4.4 Mærkbar konkurrencebegrænsning

165. Det er endvidere en betingelse for anvendelsen af forbuddet i konkurrencelovens § 6, at konkurrencebegrænsningen er mærkbar. Hvorvidt en konkurrencebegrænsning er mærkbar, beror dels på en kvantitativ og en kvalitativ vurdering. Det kvantitative mærkbarhedskrav afhænger af virksomhedernes omsætning og/eller markedsandele og følger af konkurrence-

³⁹ Efter det oplyste er udvalgets møder indstillet på baggrund af styrelsens udtrykte betænkeligheder derved.

lovens § 7. Det kvantitative mærkbarhedskrav er blevet gennemgået nærmere i afsnit 4.3.

166. Det kvalitative mærkbarhedskrav supplerer det kvantitative mærkbarhedskrav og beror på en helhedsvurdering af den omtvistede aftale, vedtagelse eller samordnede praksis' betydning for konkurrencen set i den retlige og økonomiske kontekst, hvori den indgår.⁴⁰

167. Den kvalitative mærkbarhed vil blandt andet afhænge af konkurrencebegrænsningens art, herunder om samarbejdet efter sin karakter har til formål at begrænse konkurrencen, det pågældende markeds særlige kendetegn, om samarbejdet har en særlig stilling på en del af markedet⁴¹, adgangsbarrierer til markedet, osv.

168. Lægges Konkurrencestyrelsens umiddelbare vurdering af det relevante marked til grund, vil de involverede virksomheder, dvs. BVT's medlemskreds, tilsammen tegne sig for mere end 90 pct. af markedets samlede omsætning, og ud fra en antagelse om, at der kan være tale om en konkurrencebegrænsning i strid med konkurrencelovens § 6, kan informationsudvekslingen være egnet til at begrænse konkurrencen *mærkbart*.

169. Konkurrencestyrelsen har ikke foretaget en endelig vurdering af, hvorvidt udsendelsen af omkostningsindekset og informationsudvekslingen i omkostningsindeks-udvalget har haft til formål eller følge at begrænse konkurrencen *mærkbart*. Dette er ikke nødvendigt, da de konkurrenceretlige betænkeligheder ved informationsudvekslingen bliver løst ved BVT's tilsagn.

4.4.5. Konklusion vedrørende konkurrencelovens § 6

170. Det er Konkurrencestyrelsens umiddelbare vurdering, at BVT's udsendelse af omkostningsindekset, herunder informationsudvekslingen i omkostningsindeks-udvalget kan være egnet til at samordne prispolitikken hos virksomhederne på markedet og dermed vil kunne udgøre en mærkbar begrænsning af konkurrencen i strid med konkurrencelovens § 6, stk. 1, jf. stk. 3.

171. Styrelsen har ikke foretaget en endelig vurdering af, hvorvidt udsendelsen af omkostningsindekset og informationsudvekslingen i omkostningsindeks-udvalget har haft til formål eller følge at begrænse konkurrencen *mærkbart*. Dette er ikke nødvendigt, da de konkurrenceretlige betænkeligheder ved informationsudvekslingen bliver løst ved BVT's tilsagn.

⁴⁰ Jf. f.eks. Retten i Første Instans' dom af 15. september 1998 i forenede sager T-374/94 m.fl., *European Night Services m.fl. mod Kommissionen*, præmis 136.

⁴¹ Jf. Konkurrenceankenævnets kendelse af 2. oktober 2007, *Møns Bank m.fl.*

4.5. BVT's tilsagn

172. Efter drøftelser med Konkurrencestyrelsen har BVT meddelt, at foreningen er indstillet på at afgive en række tilsagn for at imødegå de betænkeligheder, som styrelsen har påpeget.

173. Tilsagnene lyder som følger:

Definition: Ved Omkostningsindeks forstås et indeks der udarbejdes halvårligt og som viser den procentuelle udvikling i forhold til sidste indeks i følgende omkostninger: Udlejningstekstiler, vaskekemikalier, vand/afledning, energiomkostninger, direkte løn (medarbejdere i produktion), transportomkostninger, maskinvedligeholdelse, indirekte løn (øvrige medarbejder), øvrige omkostninger (salg, administration, bygninger, miljø, APV o.a.) samt finansielle omkostninger og vægteset i forhold til hinanden.

I henhold til Konkurrencelovens § 16 a påtager Brancheforeningen for Vask og Tekstiludlejning (herefter "BVT") sig følgende i relation til Omkostningsindekset:

- *BVT forpligter sig til ikke længere at offentliggøre Omkostningsindekset på sin hjemmeside eller distribuere det til sine medlemmer eller andre.*
- *BVT forpligter sig at ophøre med – i samarbejde med Teknologisk Institut eller på anden måde – at engagere sig i udarbejdelsen af fremtidige omkostningsindeks.*
- *BVT forpligter sig til at nedlægge det særlige "omkostningsindeksudvalg" og til at afstå fra enhver form fremtidig inddragelse af medlemmerne i fora af tilsvarende karakter.*

Dette tilsagn vedrører alene udarbejdelsen af Omkostningsindekset til brug for regulering af priserne i kontrakter og berører ikke øvrige opgaver Teknologisk Institut udfører af relevans for BVT og vaskeribranchen, herunder forskning og udvikling inden for vaskeri- og renseriområdet.

Tilsagnet gælder fra 25. november 2009 og fremover. Tilsagnet kan dog gøres til genstand for fornyet vurdering, såfremt markedsforhold eller retspraksis vedrørende brancheorganisationers informationsudveksling ændrer sig.

4.5.1. Vurdering af BVT's tilsagn

174. Det er Konkurrencestyrelsens opfattelse, at gennemførelse af de initiativer, der ligger i BVT's tilsagn, vil fjerne styrelsens konkurrenceretlige betænkeligheder, der især er rettet mod følgende forhold:

- BVT's engagement i udarbejdelsen og videreformidlingen af omkostningsindekset, herunder
- medlemsvirksomhedernes aktive deltagelse i vægtningen af de enkelte omkostningskategorier i forbindelse med udarbejdelsen af omkostningsindekset.

175. Med ovennævnte tilsagn nedlægges det særlige omkostningsindeksudvalg, og BVT forpligter sig til at afstå fra enhver form for fremtidig inddragelse af medlemmerne i fora af tilsvarende karakter. Dermed ophører den mulige samordning af medlemmernes forretningsmæssige adfærd, der følger af deres deltagelse i udarbejdelsen af indekset.

176. Desuden ophører BVT med som organisation at finansiere eller på anden måde at engagere sig i udarbejdelsen og udsendelsen af evt. fremtidige indeks. Dermed fjernes den mulige virkning i form af "prisvejledning", der følger af, at BVT's engagement i udgivelsen af indekset alt andet lige kan give indekset karakter af en anbefaling fra brancheorganisationen om, hvordan virksomhederne med rimelighed kan justere deres priser.

177. Konkurrencestyrelsen har derfor fundet, at tilsagnene imødekommer de betænkeligheder, som styrelsen har.

178. Ved vurderingen af, om sagen kan afsluttes med tilsagn, er der lagt vægt på en helhedsbedømmelse af flere forhold:

179. *For det første* er en tilsagnsløsning ressourcebesparende for Konkurrencestyrelsen. Konkurrencestyrelsen vil spare ressourcer blandt andet ved ikke at skulle foretage en endelig markedsafgrænsning, og ved ikke at skulle tage endelig stilling til spørgsmålet om informationsudvekslingen på de berørte markeder har til formål eller til følge at begrænse konkurrencen.

180. *For det andet* medfører tilsagnsløsningen, at der opnås et resultat, der har samme effekt på konkurrencen, som hvis der var gennemført en omfattende og udførlig begrundet undersøgelse af omkostningsindekset, som måtte vise, at der var grundlag for et påbud for tilsidesættelse af forbuddet i konkurrencelovens § 6, stk. 1, jf. stk. 3.

181. *For det tredje* er omkostningsindekset oprindeligt initieret af de offentlige myndigheder, og DI Service selv har henvendt sig til Konkurrencestyrelsen efter de overtog administrationen af BVT og blev bekendt med omkostningsindekset, med henblik på at få en vurdering af lovligheden.

182. *For det fjerde* fremkom DI Service på et tidligt tidspunkt i sagen med tilsagn, som fuldt ud imødegik de konkurrenceretlige betænkeligheder, som Konkurrencestyrelsen havde.

183. I øvrigt ophørte DI Service med at afholde møder i omkostningsindeks-udvalget, umiddelbart efter Konkurrencestyrelsen havde tilkendegivet sine betænkeligheder omkring udvalget.

4.6. Samlet vurdering og konklusion

184. Konkurrencestyrelsens undersøgelse af markedet for industrielle vaskerier indikerer samlet set, at BVT's omkostningsindeks, herunder informationsudvekslingen i omkostningsindeks-udvalget, umiddelbart kan være egnet til at begrænse konkurrence mærkbart i strid med konkurrencelovens § 6.

185. Styrelsen har ikke foretaget en endelig vurdering af, hvorvidt udsendelsen af omkostningsindekset og informationsudvekslingen i omkostningsindeks-udvalget har haft til formål eller følge at begrænse konkurrencen mærkbart. Dette er ikke nødvendigt, da de konkurrenceretlige betænkeligheder ved informationsudvekslingen bliver løst ved BVT's tilsagn.

186. Det meddeles herefter BVT

- at de af BVT afgivne tilsagn imødekommer Konkurrencerådets betænkeligheder i forhold til en mulig overtrædelse af konkurrenceloven i form af ulovlig informationsudveksling.
- at de afgivne tilsagn gøres bindende fra og med den 25. november 2009, jf. konkurrencelovens § 16 a, stk. 1.
- at BVT senest den 4. januar 2010 indsender en bekræftelse til Konkurrencestyrelsen på, at de afgivne tilsagn er blevet gennemført.